

Ebû İshak es-Saffâr'ın Esmâ-i Hüsnâ Yorumu Çerçevesinde Kelâmî Görüşleri

Hümeysra Sevgülü Hacıibrahimoğlu

 <https://orcid.org/0000-0001-7841-0665> | meyrasvgl@gmail.com

Doktora Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Kelam Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

Öz

Bu çalışmada Ebû İshâk es-Saffâr'ın (öl. 534/1139) esmâ-i hüsnâ yorumu çerçevesinde kelâmî görüşleri konu edilmiştir. 6./12. yüzyıl Hanefî-Mâtürîdî âlimlerinden biri olan Saffâr, Telhîşü'l-edille li-kavâ'idî't-tevhîd adlı kelâm eserinde Allah'ın isimlerinin anlamını açıklarken kelâmî yorumlara yer vermiştir. Bu çalışmanın amacı Saffâr'ın esmâ-i hüsnâyâ dayanan bir kelâm yöntemine sahip olup olmadığını belirlemektir. Bu kapsamda öncelikle Telhîşü'l-edille'nin esmâ-i hüsnâ bölümü incelenecek ve tanıtılacaktır. Daha sonra Telhîşü'l-edille'nin 6./12. yüzyıl öncesinde kaleme alınan esmâ-i hüsnâ eserlerine kıyasla benzerlik ve farklılığına değinilecektir. Saffâr'ın eserini ondan önce yazılan esmâ-i hüsnâyâ ilişkin eserlerle kıyaslamak önemlidir. Böylece söz konusu eserler içindeki önemi ortaya konmuş olacaktır. Sonrasında yaptığımız araştırmada kullandığımız yöntemle değinilecektir. Son olarak araştırmamız sonucunda ulaşılan sonuçlara yer verilecektir. İki cilt halinde yayımlanan Telhîşü'l-edille'nin yaklaşık üçte birlik kısmında esmâ-i hüsnâ konusu ele alınmaktadır. Bu bölüm incelendiğinde Saffâr'ın öncelikle isim, tesmiye, müsemma, sıfat ve vasf kavramlarını açıkladığı ve esmâ-i hüsnânın sayısı, ihşâsı ve tevkiîliği gibi konulara değindiği görülmektedir. Bu bölümde o, esmâ-i hüsnâyı nasıl yorumladığına dair ilkelerini de belirtmektedir. Daha sonra ise alfabetik bir sıra içinde toplamda Allah'ın 175 ismini açıklamakta ve bilgi, varlık ve ulûhiyyet gibi pek çok kelâmî konuya değinmektedir. O, esmâ-i hüsnâ bölümünde yer vermediği bazı isimlere ise müstakil başlıklar altında değinmektedir. Örneğin el-Ğadîm ismi eserin “âlem” bölümünde isbât-ı vacip delillerinden biri olan hudûs kapsamında yer almaktadır. Bu isimler de listeye dahil edildiğinde onun izahını yaptığı ismin sayısı 178'e ulaşmaktadır. Bu durumda eserin yarısını esmâ-i hüsnâ konusu teşkil ettiği söylenebilir. Aynı zamanda bu bölümde Saffâr'ın isimleri ele alırken bir yorum sırası takip ettiği görülmektedir. Buna göre o, isimleri öncelikle lugavî (semantik) yönden izah etmektedir. Sonrasında ise değerlendirdiği ilahî ismi, bir kelâm konusu ile bağlantı kurarak kelâmî perspektifle açıklamaktadır. Telhîşü'l-edille eserinin bu özellikleri dikkate alınarak bilinen ilk esmâ-i hüsnâ eserinden itibaren Saffâr'ın yaşadığı 6. yüzyıla kadar ki eserlerle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda esmâ-i hüsnânın kelâmî konularda delil olarak kullanılmasına ilişkin ayrıntılı bir eser kaleme alınmadığı yahut günümüze ulaşan eserler içinde Telhîşü'l-edille özelliğinde bir eserin bulunmadığı söylenebilir. Dolayısıyla esmâ-i hüsnâ bölümünün Telhîşü'l-edille eserinin orijinal bir yönü oluşturduğu fikri güçlenmektedir. Aynı zamanda Saffâr öncesi Hanefî-Mâtürîdî kelâm literatürü içerisinde de esmâ-i hüsnânın bu denli kapsamlı ele alındığı başka bir eser bilinmemektedir. Bu araştırmanın Saffâr özelinde yapılması sebebiyle çalışmada “şahıs üzerinde derinleşme” yöntemi kullanılmıştır. Konu;

tarihsel yönünün bulunmasıyla dokümantasyon ve literatür taramasına dayalı olarak yürütülmesini de gerektirmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar ise tasvir metodu ve “olanı olduğu gibi aktarma” ilkesine riayet edilerek metne yansıtılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda Saffâr'ın eserinde yer verdiği 178 ilahî isim ile Tirmizî ve İbn Mâce'nin rivayet ettikleri ilahî isim listelerinin karşılaştırıldığı bir tablo hazırlanmıştır. Çalışma esmâ-i hüsnânın delilleri ve bu isimlerde Saffâr'ın eleştirdiği din ve mezheplere dair sayısal verilerin yer aldığı tablolarla zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Yaptığımız araştırmada, onun kelâm yönteminin temelinde, Allah'ın isimlerinin doğru anlaşılması olduğu tespit edilmiştir. Allah'ın isimlerine dair yaptığı açıklamalarda İslâm inançlarını savunma, muhalif din ve mezheplerin görüşlerini reddetmeye gayreti dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler

Kelâm, Mâtürîdîlik, Ebû İshâk es-Saffâr, Telhîşü'l-edille, Allah'ın isimleri, Kelâm Anlayışı.

Etik Beyan	Bu çalışma, 1. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan “Ebû İshak es-Saffâr'ın Esmâ-i Hüsnâ Yorumu Çerçevesinde Kelâmî Görüşleri” adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	18.08.2021
Kabul Tarihi	21.08.2021
Yayın Tarihi	29.08.2021
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat
Araştırma Alanı	Tez Sunumları, Kelâm
Sempozyum	:
Adı	1. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/26
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 28-29 Ağustos 2021
Sponsor	Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	4. Oturum - 28 Ağustos 2021 Cumartesi 18:00 - 20:00
Telif Hakkı	© 2021 Hümeysra Sevgülü Hacıibrahimoğlu. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Sevgülü Hacıibrahimoğlu, Hümeysra. “Ebû İshak es-Saffâr'ın Esmâ-i Hüsnâ Yorumu Çerçevesinde Kelâmî Görüşleri”. 1. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu: Bildiri Özetleri Kitabı. ed. Abdullah Demir. 9-12. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2021. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.8

Abū Ishāq al-Şaffār's Kalām Views in the Framework of the al-Asma al-Husna

Hümeýra Sevgülü Hacıbrahimoğlu

 <https://orcid.org/0000-0001-7841-0665> | meyrasvgl@gmail.com

PhD Student, Ankara Yıldırım Beyazıt University Graduate School of Social Sciences,
Department of Basic Islamic Sciences, Department of Kalām, Ankara, Turkey

Abstract

This study discusses the theological views of Abū Ishāq al-Şaffār within the framework of his interpretation of al-Asma al-Husna. Abū Ishāq al-Şaffār (d. 534/1139), one of the 6th/12th century Ḥanafī- Māturīdite scholars, includes his theological interpretations while explaining the meaning of Allah's names in his work titled Talkhīṣ al-adilla li-qawā'id al-tawhīd. This study aims to determine whether Şaffār used a kalām method based on al-Asma al-Husna. In this context, this study will initially introduce, and examine the al-Asma al-Husna section of Talkhīṣ al-adilla. Then, the study will mention the similarities, and differences of Talkhīṣ al-adilla compared to the al-Asma al-Husna works written before the 6th/12th century. Comparing Şaffār's book with the works related to al-Asma al-Husna written before him carries great importance since this comparison will reveal the significance of his work among these works. Afterwards, the study will mention the method the researcher used. Finally, the current study will present the results of the study. About one-third of Talkhīṣ al-adilla, which was published in two volumes, deals with the subject of al-Asma al-Husna. Examination of this section concludes that Şaffār firstly explains the concepts of name, tasmiya, musamma, attribute, and qualification,, and touches on issues such as the number, the number, and iḥṣa'and tawkīfī of al-Asma al-Husna. In this section, he also states his principles on how he interprets the al-Asma al-Husna. Then, he explains 175 names of Allah in alphabetical order, and touches on many theological issues such as knowledge, existence,, and divinity. He mentions some names that he does not include in the al-Asma al-Husna section under separate headings. For example, he includes the name al-Ḳadīm within the scope of Ḥudūth, which is one of the proofs of wajīb in the "universe" section of his work. When these names are included in the list, the number of names he explains reaches 178. In this case, it can be concluded that the subject of al-Asma al-Husna constitutes half of the work. Furthermore, the study concludes that Şaffār follows a commentary order while dealing with names in this section. Accordingly, he first explains the names in terms of their semantic aspects. Afterwards, he explains the divine name, which he evaluates first with a theological perspective by connecting it with a theological subject. Considering these aspects of Talkhīṣ al-adilla, the study has compared his work with the works dealing with the al-Asma al-Husna written before the 6th century. As a result of this comparison, the current study can conclude that no detailed work has been written on the use of al-Asma al-Husna as evidence on theological issues or that there is no work including the aspects of Talkhīṣ al-adilla among the works that have survived to the present day. Therefore, this result strengthens the idea that the al-Asma al-Husna section of Şaffār's work constitutes an original aspect of

Talkhîş al-adilla. In addition, there is no other work that deals with al-Asma al-Husna so comprehensively in the pre-Saffar Ḥanafî-Mâturîdite kalâm literature. Since the current study is explicitly conducted for Şaffâr, the researcher uses the method of “deepening on the person”. Due to the historical aspect of the subject, it also requires to be conducted based on documentation, and literature review. The researcher tried to reflect the results in the study abiding by the descriptive method, and the principle of “transferring the thing as it is”. In addition, the current study presents a table comparing the 178 divine names included in Şaffâr’s work, and the lists of divine names narrated by Tirmidhî, and Ibn Maze. The researcher has tried to enrich the study with tables containing the evidence of the al-Asma al-Husna, and numerical data on the religions, and sects that Şaffâr criticized in these names. The current research has determined that the basis of his kalâm method is the correct understanding of Allah’s names. In his statements about the names of Allah, his efforts to defend Islamic beliefs, and to reject the views of opposing religions, and sects draw attention.

Keywords

Kalâm, Mâturidiyya, Abû İshâq al-Şaffâr, Talkhîş al-adilla, Names of Allah, Understanding of the Kalâm.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “Abû İshâq al-Şaffâr’s Kalâm Views in the Framework of the al-Asma al-Husna” presented at the 1st Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2021-08-18
Accepted	2021-08-21
Published	2021-08-29
Category	Art & Humanities, Religion & Theology
Research Area	Thesis Presentations, Kalâm
Conference	:
Title	The 1st Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/26
Location & Date	Online - August 28-29, 2021
Sponsor	Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 4 - August 28, 2021, Saturday 18:00 - 20:00
Copyright	© 2021 Hümeýra Sevgülü Hacıibrahimoğlu. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Sevgülü Hacıibrahimoğlu, Hümeýra. “Abû İshâq al-Şaffâr’s Kalâm Views in the Framework of the al-Asma al-Husna”. The 1st Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts. ed. Abdullah Demir. 9-12. Ankara: Oku Okut Press, 2021. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.8